

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Langáška (soudce zpravodaj), soudkyně Dity Řepkové a soudce Jana Wintra o ústavní stížnosti stěžovatele **L. P.**, zastoupeného JUDr. Pavlem Fojtou, advokátem, sídlem Jakubské náměstí 3, Brno, proti trestnímu příkazu Městského soudu v Brně ze dne 29. října 2024 č. j. 5 T 184/2024-113 a proti zásahu spočívajícímu v nakládání s tímto trestním příkazem jako s pravomocným a vykonatelným, za účasti **Městského soudu v Brně** jako účastníka řízení a **Městského státního zastupitelství v Brně, M. V.**, a **Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky**, sídlem Orlická 2020/4, Praha 3, jako vedlejších účastníků řízení takto:

I. Postupem Městského soudu v Brně spočívajícím v nakládání s trestním příkazem Městského soudu v Brně ze dne 29. října 2024 č. j. 5 T 184/2024-113 jako s pravomocným a vykonatelným navzdory tomu, že byl zrušen podáním odporu podle § 314g odst. 2 věty první zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, byla porušena základní práva stěžovatele na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Městskému soudu v Brně se zakazuje v tomto zásahu pokračovat.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

1. V tomto nálezu se Ústavní soud zabývá namítaným porušením ústavně zaručených práv stěžovatele, vůči kterému jako obviněnému byl vydán trestní příkaz. Stěžovatel namítá, že Městský soud v Brně (dále jen „městský soud“) tento trestní příkaz nesprávně

považuje za pravomocný, i když proti němu stěžovatel podal odpor prostřednictvím svého obhájce. Podle městského soudu byl odpor podán neoprávněnou osobou, protože v době podání odporu trestní příkaz ještě nebyl doručen stěžovateli.

I.

Skutkové okolnosti posuzované věci

2. Z vyžádaného spisu plyne, že Městské státní zastupitelství v Brně (dále jen „státní zastupitelství“) zahájilo dne 15. července 2024 trestní stíhání stěžovatele pro přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 trestního zákoníku. Do trestního řízení se připojili vedlejší účastník M. V. a vedlejší účastnice Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky jako poškození. Následně podalo státní zastupitelství na stěžovatele obžalobu.

3. Městský soud vydal dne 29. října 2024 trestní příkaz č. j. 5 T 184/2024-113, který poté doručoval všem stranám trestního řízení, kromě jiného i stěžovateli jako obviněnému, dále také jeho obhájci, JUDr. Fojtovi. Obhájci stěžovatele byl trestní příkaz doručen dne 12. listopadu 2024. Stěžovateli se městský soud nejprve pokoušel doručovat trestní příkaz do datové schránky a následně prostřednictvím policejního orgánu, těmito cestami mu nicméně trestní příkaz nebyl doručen do vlastních rukou. Posléze zjistil jinou adresu, na které se stěžovatel zdržuje, a tam mu byl trestní příkaz úspěšně doručen dne 13. ledna 2025.

4. Proti trestnímu příkazu podal již dne 15. listopadu 2024 odpor obhájce stěžovatele prostřednictvím své datové schránky. Přípis obhájce je v hlavičce označen jako „odpor obviněného“, je v něm uvedeno, že jde o věc stěžovatele, kterého zastupuje JUDr. Fojta. Přípis začíná slovy „obracím se na Vás v zastoupení obviněného“ a obhájce v něm výslovně uvádí, že podává z pokynu svého klienta odpor, který blíže odůvodňuje.

5. Městský soud dne 7. ledna 2025 zaslal obhájci přípis, kterým mu sdělil, že odpor byl podán neoprávněnou osobou, obviněnému nebyl trestní příkaz dosud doručen. Obhájce se v reakci na to dne 20. ledna 2025 soudu dotázal, z jakého důvodu byl podaný odpor odmítnut, ačkoliv byl podán na základě plné moci od stěžovatele a jménem stěžovatele. Na to městský soud reagoval jen konstatováním, že trestní příkaz nabyl dne 22. ledna 2025 právní moci. Ze spisu dále plyne, že městský soud provedl další kroky směřující k výkonu trestního příkazu.

II.

Argumentace stěžovatele

6. Stěžovatel podal prostřednictvím svého právního zástupce ústavní stížnost proti trestnímu příkazu a též v ní napadá postup městského soudu spočívající v tom, že odepřel účinky odporu či že jeho odpor odmítl. Podle stěžovatele tím zasáhl do jeho ústavně zaručených práv, zejména porušil právo stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod.

7. Stěžovatel namítá, že mu městský soud bez řádného odůvodnění odepřel přístup k soudu bez zákonné opory, na základě svévolného výkladu a aplikace trestního řádu. Podle stěžovatele z ustálené soudní praxe vyplývá, že odpor může za obviněného podat jeho obhájce, a to i před doručením trestního příkazu obviněnému. K tomu odkazuje

zejména na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. ledna 2000 sp. zn. 4 Tz 209/99 anebo ze dne 20. dubna 2016 sp. zn. 6 Tdo 186/2016. Stěžovatel je přitom přesvědčen, že z podaného odporu je zřejmé, že byl podán obhájcem za stěžovatele a jeho jménem. Skutečnost, že se na konec odporu podepsal obhájce svým jménem, nemůže ovlivnit jednoznačné vyznění přípisu, že je podáván v zastoupení klienta. V tomto ohledu upozorňuje na závěry Ústavního soudu v nálezu ze dne 20. září 2011 sp. zn. II. ÚS 1739/11 (N 163/62 SbNU 417).

8. Městský soud podaný odpor odmítl jen proto, že byl podán obhájcem stěžovatele dříve, než byl doručen stěžovateli jako obviněnému. Tím se měl městský soud dopustit interpretační a aplikační libovůle a vybočit z právního výkladu, jenž je v právní praxi respektován. Městský soud proto podle stěžovatele jednal protiústavně a svým přístupem porušil právo stěžovatele na přístup k soudu, které je součástí práva na spravedlivý proces. Stěžovatel v petitu ústavní stížnosti navrhuje, aby Ústavní soud konstatoval, že trestním příkazem městský soud porušil základní práva stěžovatele a trestní příkaz zrušil.

III.

Průběh řízení před Ústavním soudem a procesní předpoklady řízení

9. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost účastníkům a vedlejším účastníkům řízení s tím, že se k ní mohou vyjádřit. Nikdo z nich však této možnosti ve stanovené lhůtě nevyužil.

10. Ústavní stížnost byla podána v zákonné lhůtě, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou advokátem na základě speciální plné moci pro zastupování v řízení před Ústavním soudem.

11. Ústavní soud poznamenává, že ač stěžovatel koncipuje svou ústavní stížnost jako směřující proti samotnému trestnímu příkazu, je z ní zřejmé, že se domáhá toho, aby jeho odpor byl okresním soudem akceptován a jeho trestní věc byla soudem projednána veřejně v jeho přítomnosti. Byť tedy stěžovatel ve svém petitu pouze navrhuje, aby Ústavní soud konstatoval, že vydáním trestního příkazu došlo k porušení jeho práva a aby trestní příkaz zrušil, z celého obsahu ústavní stížnosti je zřejmé, že brojí primárně proti postupu soudu po vydání trestního příkazu, respektive zacházení s ním jako s pravomocným rozhodnutím. Právě tak Ústavní soud tuto ústavní stížnost primárně posuzoval [viz obdobně nálezy ze dne 20. srpna 2014 sp. zn. I. ÚS 892/14, bod 13 (N 157/74 SbNU 349), či ze dne 3. září 2019 sp. zn. I. ÚS 1688/19, bod 22 (N 157/96 SbNU 42)].

12. V tomto ohledu je také ústavní stížnost přípustná. Postup podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zde nepřipadá v úvahu, neboť nalézací soud vycházel z toho, že podaný odpor byl neúčinný, tedy z pohledu trestních soudů žádný další procesní úkon učiněn být neměl. Ústavní soud tedy konstatuje, že jsou splněny všechny předpoklady stanovené zákonem o Ústavním soudu k tomu, aby se ústavní stížností mohl zabývat po věcné stránce (viz též výše citovaný nálezy sp. zn. I. ÚS 1688/19, bod 9).

13. Ústavní soud rozhodl podle § 44 zákona o Ústavním soudu bez ústního jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci.

IV. Posouzení ústavní stížnosti

14. Ústavní stížnost je (s výjimkou části, jíž stěžovatel navrhuje zrušení samotného trestního příkazu) důvodná.

A) Obecná východiska

15. Ústavní soud se ve svém stanovisku pléna ze dne 29. ledna 2019 sp. zn. Pl. ÚS-st. 49/18 (ST 49/92 SbNU 377; 61/2019 Sb., dále jen „stanovisko“) podrobně zabýval problematikou ústavní stížnosti proti trestnímu příkazu, respektive tím, za jakých podmínek může postup soudu spočívající v nakládání s trestním příkazem představovat porušení ústavně zaručených práv.

16. Ze stanoviska zejména plyne (bod 15 stanoviska), že specifikum odporu proti trestnímu příkazu tkví v tom, že jeho účinek, na rozdíl od jiných opravných prostředků v trestním řízení, není nijak závislý na jeho obsahu. Uplatňuje se tak pouze alternativně – buď byl některou oprávněnou osobou řádně a včas podán, a pak je trestní příkaz bez dalšího zrušen, nebo nebyl žádnou oprávněnou osobou řádně a včas podán, a pak trestní příkaz automaticky nabývá právní moci a vykonatelnosti (§ 314g odst. 2 trestního řádu). Nekona se tedy o něm žádné neveřejné, či veřejné zasedání a soud o něm nerozhoduje, jeho účinek nastupuje ze zákona (*ex lege*).

17. Pokud obecné soudy nesprávně hodnotí odpor proti trestnímu příkazu jako podaný pozdě či osobou neoprávněnou, vyvolal přesto zamýšlené právní účinky a došlo jím ke zrušení trestního příkazu, ačkoliv s ním takto obecné soudy nenakládaly. Protiústavní je tak až následující nečinnost obecných soudů, které trestní příkaz nesprávně považují za pravomocný a vykonatelný, pročez nenařizují hlavní líčení (viz bod 16 stanoviska). Postupují-li pak dále orgány veřejné moci tak, jako kdyby byl trestní příkaz pravomocný a vykonatelný, jde o jiný zásah orgánu veřejné moci. V těchto situacích tak Ústavní soud, vyhoví-li ústavní stížnosti, zakáže pokračování takového jiného zásahu dle § 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu či příkáže obnovení původního stavu, např. byl-li uložen trest propadnutí věci (viz bod 19 stanoviska).

18. Z judikatury Ústavního soudu dále plyne, že imanentní součástí práva na spravedlivý proces je právo na přístup k soudu. Podle Ústavního soudu institut trestního příkazu představuje zákonnou výjimku z práva na přístup k soudu a na veřejné projednání věci v trestním řízení. Může být tedy použit pouze za striktního dodržení zákonných podmínek, zejména těch, které umožňují obviněnému domoci se svého práva na veřejné projednání věci [viz cit. nález sp. zn. I. ÚS 892/14, bod 26, či nález ze dne 12. listopadu 2014 sp. zn. I. ÚS 2822/13 (N 208/75 SbNU 333), bod 18].

19. Ústavní soud se také v minulosti zabýval problematikou posouzení podání učiněného obhájcem bez toho, aby bylo doloženo zmocnění provedené účastníkem řízení. V dříve posuzovaném případě trestní soud odmítl přiznat podání obhájkyňě účinky odporu proto, že toto podání měla sepsat a podat údajně sama svým jménem advokátka, kterou tehdejší stěžovatel zmocnil ke své obhajobě. Odůvodnil to tím, že obhájkyňe sama nemá právo podat opravný prostředek, leda jako zástupkyňe obžalovaného. Ústavní soud však dospěl k závěru, že vychází-li ustálená rozhodovací činnost obecných soudů z předpokladu,

že obhájce by jako neoprávněná osoba jednal pouze tehdy, kdyby (vyjma případů uvedených v § 41 odst. 4 trestního řádu) to bylo proti vůli obviněného, je postup soudu, který nepřiznal právní účinky odporu podle § 314g odst. 1 a 2 trestního řádu pouze z důvodu, že jej podal advokát v postavení obhájce, nutno považovat za svévolný a v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny [viz nálezy ze dne 20. září 2011 sp. zn. II. ÚS 1739/11 (N 163/62 SbNU 417)].

B) Aplikace na projednávanou věc

20. Proti nyní projednávanému trestnímu příkazu městského soudu podal odpor obhájce stěžovatele jako obviněného. Není přitom pochyb o tom, že se tak stalo po vydání trestního příkazu před uplynutím lhůty pro podání odporu. Z obsahu odporu je také jednoznačně zřejmé, že jej podává obhájce nikoliv svým jménem, ale v zastoupení stěžovatele a jeho jménem. Výslovně v něm obhájce uvádí, že ho činí z pokynu svého klienta – žádná pochybnost o opačné vůli stěžovatele přitom ze spisu neplyne, ostatně nic takového netvrdil ani městský soud. Podaný odpor městský soud přesto považoval za podaný osobou neoprávněnou, protože stěžovateli trestní příkaz v době podání odporu nebyl dosud doručen. To bylo zřejmě pro městský soud překážkou, aby obhájce mohl podat odpor za stěžovatele a sám obhájce odpor podat nemohl.

21. Ačkoliv z doktríny a ustálené rozhodovací praxe obecných soudů plyne, že obhájce zásadně nelze pokládat za osobu oprávněnou podat odpor proti trestnímu příkazu svým jménem, může odpor podat za obviněného a jeho jménem (viz ŠÁMAL, Pavel. § 314g. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3591; srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. srpna 1972 sp. zn. 11 Tz 52/72 (obecně k oprávněným prostředkům a oprávněním obhájce) a na něj navazující usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. listopadu 2007, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, roč. 2008, sv. 43 pod č. T 1066-I.). Pokud tedy obhájce obviněného podal proti trestnímu příkazu odpor za obviněného (a nikoliv proti jeho vůli), byl odpor podán osobou oprávněnou.

22. V usnesení ze dne 19. ledna 2000 sp. zn. 4 Tz 209/99 též Nejvyšší soud dovodil, že „žádné zákonné ustanovení nebrání tomu, aby odpor proti trestnímu příkazu byl podán dříve, než byl trestní příkaz doručen obviněnému, ale byl doručen jeho obhájci.“ S ohledem na skutečnost, že podle § 314f odst. 2 trestního řádu je třeba trestní příkaz doručit obviněnému i jeho obhájci (pokud jej má), je lhůta pro podání odporu koncipována jako nejzazší a plyne od pozdějšího doručení trestního příkazu obhájci či obviněnému. Tento závěr potvrzuje i odborná literatura (viz výše citovaný komentář).

23. Na to navázal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 20. dubna 2016 sp. zn. 6 Tdo 186/2016, uveřejněném pod č. 2/2021-II. Sb. rozh. tr. Zdůraznil, že účinné podání odporu proti trestnímu příkazu není vázáno na doručení osobě oprávněné k podání tohoto oprávněného prostředku. Účinky spojené s podáním odporu nastávají, pokud jej oprávněná osoba podala po vydání trestního příkazu, a to byť by jí ještě nebyl doručen (bod 43).

24. Ústavní soud se s tímto logickým výkladem § 314g trestního řádu zcela ztotožňuje a považuje jej za ústavně konformní. Naopak neakceptování odporu proti trestnímu příkazu podaného za obviněného obhájcem jen proto, že byl podán před jeho doručení obviněnému, je postup zjevně odporující zdravému rozumu a přístupu zastávanému Ústavním soudem ve shora citované nálezkové judikatuře, a koneckonců i Nejvyšším

soudem. Znovu lze připomenout její závěry zdůrazňující zejména význam práva na veřejné projednání věci v trestním řízení a nutnost vnímat institut trestního příkazu jako výjimku z tohoto práva, která může být použita pouze za striktního dodržení zákonných podmínek. Dovození další podmínky pro podání odporu nad rámec zákona, navíc v rozporu s judikaturou obecných soudů a doktrínou (a aniž by byl tento odklon jakkoliv zdůvodněn), vymezeným zásadám nakládání s trestním příkazem zjevně nevyhovuje. Městský soud tak v důsledku svévolné interpretace a aplikace trestního řádu znemožnil stěžovateli přístup k soudu a uplatnění jeho základního práva na veřejné projednání věci před soudem.

V. Závěr

25. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud konstatuje, že odpor proti trestnímu příkazu městského soudu ze dne 29. října 2024 č. j. 5 T 184/2024-113 byl podán včas a oprávněnou osobou – stěžovatelem prostřednictvím svého obhájce. Dne 15. listopadu 2024 tak byl tento trestní příkaz na základě podaného odporu zrušen.

26. Postupem městského soudu spočívajícím v nakládání s trestním příkazem jako s pravomocným navzdory řádně uplatněnému odporu byla porušena práva stěžovatele na přístup k soudu a na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti zakotvená v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu zakázal městskému soudu, aby v porušování stěžovatelových ústavně zaručených práv pokračoval, tj. je povinen postupovat podle § 314g odst. 2 věty první trestního řádu a nařídit ve věci hlavní líčení (viz též § 314h trestního řádu).

27. Návrhu stěžovatele na zrušení trestního příkazu Ústavní soud nemohl vyhovět. Ve shodě se závěry výše citovaného stanoviska dospěl k tomu, že ke zrušení účinků trestního příkazu došlo ze zákona již podáním odporu, Ústavní soud tedy nemá co rušit, není zde pravomocné rozhodnutí, které by zasahovalo do ústavně zaručených základních práv a svobod [viz čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. V této části proto ústavní stížnost odmítl podle § 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu jako návrh, k jehož projednání není příslušný.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne

Tomáš Langášek
předseda senátu